

DANSK HISTORISK FÆLLESFORENING ÅRSMØDE 4.—6. SEPTEMBER 1948.

På sidste årsmøde fik Fællesforeningen indbydelse til at afholde årsmødet for 1948 i Maribo. Under forberedelserne til mødet viste det sig umuligt at skaffe værelser til alle repræsentanterne i Maribo. Efter en del betænkeligheder enedes styrelsen dog om at ordne det således, at de, der ikke kunne bo i Maribo, fik anvist værelser i Nykøbing. På denne måde lykkedes det alligevel at gennemføre mødet, og når alle vanskeligheder blev overvundet på så udmærket en måde, skyldtes det først og fremmest den utrættelige hjælp, som formanden for Lolland-Falsters Stiftsmuseum, landinspektør Jungersen, Maribo, ydede Fællesforeningen.

Følgende foreninger og institutioner havde sendt repræsentanter til mødet: De historiske samfund for Århus stift, Frederiksborg amt, Fyns stift, Hjørring, Holbæk og Københavns amter, Lolland-Falsters hist. Samfund, Præstø, Ribe og Rinkøbing amter, Sønderjylland, Thy og Han herred, Vejle og Viborg amter, Erhvervsarkivet, de byhistoriske arkiver i Fåborg, Haderslev og Nakskov, Matrikelsarkivet, Rigsarkivet og Landsarkiverne i Åbenrå, København og Viborg, Historisk Samfund og Kolding byråd. Endvidere de på Museumsforeningens møde repræsenterede museer.

Den 4. september om aftenen var Fællesforeningens repræsentanter indbudt til Museumsforeningens middag i Bangs have. Efter middagen benyttede mange af repræsentanterne lejligheden til at bese det nyindrettede *Stiftsmuseum for Lolland-Falster*, der nu, efter en betydelig udvidelse, er et af de provinsmuseer, som har de bedste udstillingslokaler.

Om søndagen, den 5. september, var der udflugt til *Slotø*, hvor ruinerne af det gamle kongelige slot, Engelsborg, blev forevist af adjunkt *Marius Hansen*, Nakskov, der sammen med sine elever har foretaget udgravninger under Nationalmuseets tilsyn. I et interessant foredrag fortalte hr. Hansen om slottes historie og om det skibsbyggeri, der tidligere var på øen. Fra Nakskov kørte man til

Reventlow-parkens restaurant, hvor *Lolland-Falsters historiske Samfund*, institutionen *Statsminister Reventlows minde* og *Lolland-Falsters Stiftsmuseum* var værter ved en frokost. Derefter fortalte *stiftamtmand, grev Reventlow* og *direktør for Ny Carlsbergfondet Viggo Thorlacius-Ussing* om statsminister *Chr. D. Reventlow* og museet, hvorefter direktøren foreviste de smukke samlinger på *Pederstrup*. Hjemturen gik gennem den enestående *Knuthenborg park* til *Frilandsmuseet i Maribo*, hvor museumskonsulent *Hal-kjær Kristensen* og adjunkt *Laursen* foreviste de gamle bøndergårde og det interessante inventar. Om aftenen var repræsentanterne *Maribo byråds* gæster ved en middag i Bangs have.

Repræsentantmødet om mandagen, den 6. september, indledes af formanden, *museumsdirektør, dr. phil. Poul Nørlund*, der aflagde beretning om Fællesforeningens virksomhed i det foreløbne år. Han begyndte med at mindes *arkitekt C. M. Schmidt*, der ofte havde været vejleder ved Fællesforeningens møder. Han var en glødende forkæmper for bevarelsen og udforskningen af vort lands fortidsminder og havde gjort en betydelig indsats ved udgravningen af Maribo klosterruin. Personlig fordringsløs var han en utrættelig djærv forsker, en stærk talsmand for Nationalmuseet og for det lokalhistoriske arbejde.

Fællesforeningens *medlemstal* er omtrent uændret fra sidste år: ialt 162, der fordeler sig således: æresmedlemmer: 2, foreninger i København: 5, amtssamfund: 20, arkiver: 13, byråd: 29, museer i København: 14, provinsmuseer: 69, biblioteker og institutioner: 10. Tallet af abonnenter på *Fortid og Nutid* er også temmelig uforandret: 163.

Styrelsen har i år besluttet ikke at uddele nogen *præmie* for en artikel i de lokalhistoriske årbøger, da man ikke syntes, at der i 1946 var publiceret nogen afhandling, som var fuldt værdig til belønning.

Formanden gik derefter over til at omtale foreningens publikationer. *Fortid og Nutid* må på en stærkere og værdigere måde repræsentere vort ansigt udadtil. Styrelsen har besluttet at gå over til et større format og bedre papir, som er mere egnet til reproduktioner af billedstof. Det er et dristigt skridt, da foreningens økonomi ikke er altfor vel funderet. Men alligevel kan man ikke sige, at det er et dumdristigt skridt, og forhåbentlig vil det lykkes at forøge indtægterne. Det smukkere format skulde jo også gerne medføre, at vi fik flere abonnenter. Vort holdertal er altfor ringe. Det vil være naturligt at bruge det første hefte som en slags propaganda. Måske burde man også overveje, om man ikke i stedet for to årlige hefter skulde nøjes med at udsende

eet hefte. Det vil virke mere stateligt og vil være billigere. Det sidste hefte indeholder meget udmærket anmeldelsesstof, og vi skal sikkert gå videre ad den vej. Måske burde man også overveje, om man ikke i lighed med, hvad tilfældet er i udlandet, burde have litteraturoversigter, der ikke blot omfatter bøger, men også tidsskriftartikler.

Arbejdet med den *lokalhistoriske håndbog* er blevet forsinket, da redaktøren, landsarkivar Hvidtfeldt, i længere tid har måttet opholde sig i udlandet. Men der arbejdes nu på værket af fuld kraft, og forhåbentlig vil fortegnelserne over de artikler, de enkelte medarbejdere skal skrive, kunne udsendes til forfatterne i løbet af ret kort tid. Da arbejdet er fordelt på temmelig mange medarbejdere, skulle det ikke vare så længe, inden man kan tage fat på opsætningen.

Magister Langberg arbejder med stoffet til *præstegårdsværket*. Det har vist sig, at der findes en del gamle præstegårde, som er overgået til andet brug. Det vil være af værdi at få oplysning herom. Der er udsendt spørgelister til præsterne, men på denne måde får man jo ikke fat på de bygninger, der ikke mere bliver benyttet som præstegårde. Hvis nogen har kendskab til sådanne, vil magister Langberg være taknemmelig for at få meddelelse derom. Iøvrigt håber han næste år at være så langt med arbejdet, at han på årsmødet vil kunne holde et foredrag om vore gamle præstegårde.

Hjeltholts skriftprøver er nu udkommet i anden udgave på Hagerups forlag. Bogen koster 8,50 kr. i boghandelen, men medlemmer af foreningen under DHF vil ved henvendelse til sekretæren kunne få den til en favørpris af 6,80 kr.

Som det fremgår af oversigten og regnskabet, er Fællesforeningens *økonomiske udsigter* ikke alt for lyse. Selvom man vedtager den kontingentforhøjelse, som vil blive foreslået, vil der være et underskud på ca. 650 kr. Det er klart, at det må bringes ud af verden, og det kan vel i det store og hele kun ske ved at bringe indtægterne i vejret. Vi *må* have flere abonnenter på Fortid og Nutid. Vi *må* også have flere medlemmer. Det ville i og for sig være naturligt, om de større biblioteker støttede os ved at blive medlemmer af DHF. Vi kommer også endnu en gang til at overveje muligheden af at få annoncer i vort tidsskrift, således som mange udenlandske historiske tidsskrifter har det. En af vanskelighederne er, at vort oplag er så ringe. Også af denne grund *må* vi have et større holdertal.

Og så er der endelig muligheden for et større *statstilskud*, både til Fællesforeningen og til de historiske amtssamfund. Der har

tidligere været rettet henvendelse herom til undervisningsministeriet, som har ment, at dette spørgsmål bør løses i forbindelse med den almindelige bevilling til videnskabelige og kulturelle formål. Sagen er behandlet af den videnskabelige kommission, der i sin betænkning har foreslået en forhøjelse på 100 pct. af bevillingen til videnskabelige selskaber og tidsskrifter, der ialt skulle have 100.000 kr. mod nu 50.000 kr. Men forslaget er ikke blevet ført igennem. Finansministeriet har standset det, og foreløbig er det sikkert ikke muligt at røre ved sagen.

Spørgsmålet om *indsamling af kildemateriale til besættelsestidens historie* har været drøftet på de sidste to årsmøder. Det er nu de enkelte amtssamfund, som må tage sig af sagen. Det er en vigtig opgave, som må og skal løses. I Norge har man begyndt et lignende indsamlingsarbejde, hvor man har rettet henvendelse til de kommunale råd og bedt dem sørge for at skaffe oplysningerne til veje. Det bør også nævnes, at foruden biskoppen over Ribe stift har også biskopperne i Viborg og Ålborg anmodet præsterne i deres stift om at indsende oplysninger om besættelsestidens forhold. Men disse indberetninger vedrører kun de kirkelige forhold, og de lokalhistoriske amtssamfund i disse stifter bør derfor også tage denne opgave op for at få den løst på bredere basis.

Styrelsen har overvejet, om man ikke næste år, da årsmødet skal holdes i København, burde afholde et *lokalhistorisk kursus*. Lignende kurser afholdes jævnligt i Sverige og Norge, og der vil sikkert være mange lokalhistorikere, der vil være glade derfor. Man kunne måske overveje, om man eventuelt skulle afholde mindre kursus i de enkelte landsdele, således som det er almindeligt i vore skandinaviske nabolande. Der vil dog sikkert være større praktiske vanskeligheder ved at få disse gennemført.

Til slut beklagede formanden, at Fællesforeningen og de i den repræsenterede foreninger og institutioner ikke var kommet med i lykønskningsen til *Chr. Axel Jensen*.

I tilknytning til formandens beretning fandt der en længere drøftelse sted.

Fang: Det vil være udmærket med et lokalhist. kursus. Fortid og Nutid bør komme i et større format og burde findes i samtlige biblioteker over hele landet. Det vil sikkert være praktisk med en lille omtale i »Bogens Verden« og »Folkeskolen«.

Andrup: Det var meningen, at indbydelsen til at lykønske Chr. A. Jensen skulle udsendes til alle de foreninger, han havde haft samarbejde med.

Lausten-Thomsen: Et lokalhist. kursus er udmærket, men også

kursus ude i landet kunne have værdi. Iøvrigt bør aviserne have referat af Fællesforeningens møder, så folk får at vide, at der er noget, der hedder Dansk historisk Fællesforening.

Fang: Vi bør indbyde referenter til møderne. Flere andre talere sluttede sig hertil.

Der fandt derefter en drøftelse sted om Fortid og Nutid: *P. Christensen* ønskede, at der kun skulle udsendes eet hefte om året, mens *Albert Thomsen* ville foretrække flere, evt. fire hefter.

Haugsted: Eet hefte om året er bedst. Det skal være fyldigt og smukt udstyret. Anmeldelserne er værdifulde, og referaterne af møderne har også værdi for dem, der ikke har været med. De må ikke nedskæres for stærkt.

Axel E. Christensen: Den aktive historiker vil vel foretrække to hefter, men eet smukt hefte er sikkert lettere at sælge.

Tideman-Dal: Kan man ikke udsende referaterne kort efter mødet på dårligere papir?

Guldal: Det er ikke så vigtigt, om vi får eet eller to hefter. Det vil være af betydning, om man kan få en oversigt over de historiske emner, der i årets løb behandles de forskellige steder.

Fang: Det er en opgave for amtsårbøgerne at holde udkig med, hvad der findes i bladene, og at lade det bedste af det komme frem i årbøgerne.

A. Larsen: Det ville have værdi, hvis vi kunne få en kritisk gennemgang af tidsskriftartikler.

Neumann: I Sønderjylland gennemgår vi de sønderjyske blade for een gang om året at trykke de bedste artikler i Sønderjydsk Månedsskrift.

Harald Jørgensen: Man skal ikke bringe fuldstændige fortegnelser over tidsskriftartikler, men det vil være af værdi at få ræsonnerende oversigter over disse. I forbindelse med indsamlingen af kildemateriale til besættelsestidens historie bør det nævnes, at adjunkt Hæstrup har indsamlet et stort materiale vedr. modstandsbevægelsen og har fået ledende modstandsfolk til at skrive deres erindringer.

Hvidtfeldt: Modstandsbevægelsen har på et tidligt tidspunkt arbejdet på at skaffe materiale til klarlæggelse af selve frihedskampen. Vi skal derfor først og fremmest bestræbe os for at samle oplysninger om hele folkets vilkår under besættelsen. Redaktionen af Fortid og Nutid har overvejet spørgsmålet om litteraturoversigter og vil prøve at få udarbejdet redegørelser for den historiske litteratur vedr. de forskellige områder, som hører under kulturhistorien.

Valerius: Ræsonnerende bibliografier er udmærkede. Det vil

være vigtigt at få sognebibliotekerne med som abonnenter på Fortid og Nutid.

Andrup: Referaterne behøver kun at være korte. Vil man have annoncer, vil to hefter jo give større indtægter. Oversigt over tidsskrifters indhold har stor værdi, idet man kan se, om der er noget, der har interesse for en. Kan man bringe sådanne, vil læserne være interesseret i, at Fortid og Nutid kommer så hyppigt som muligt. Skal vi iøvrigt ikke overlade det til styrelsen at træffe beslutning, om der skal komme eet eller to hefter?

Guldal: Enig med direktør Andrup. Fortid og Nutid skal ikke give meddelelser om artikler i dagspressen. Det er en naturlig opgave for amtsårboøgerne, og kun det absolut værdifulde skal medtages.

Lausten-Thomsen: Kunne man ikke udsende eet hefte med særlige artikler og et med referater og omtale af artikler i dagspressen?

Nørlund: Vi må gøre opmærksom på vor eksistens, og vi må skaffe flere penge.

Steensberg: Det er udmærket, at pressen får adgang til møderne. Referaterne er vigtige for museernes styrelser, fordi man arbejder med konkrete forhold, som har betydning for museerne. Nye folk kan også derigennem få en viden, der kan blive værdifuld for deres arbejde.

Albert Thomsen: Skal vi ikke enes om at indbyde pressen til næste årsmøde?

Lustrup: Pressebureauerne skal også med. Det er af særlig betydning at få referater ud til provinsbladene. Fortid og Nutid kunne godt gøres mere »spændende«. Annoncer må frarådes. Statstilskudet er latterligt lille, nærmest en hån, og man kunne fristes til at sige nej tak. Der bør rettes en ny henvendelse til ministeriet om større statstilskud, eventuelt kan der stilles en forespørgsel til regeringen i spørgetimerne.

Fang: Ja, pressebureauerne er vigtigere end de københavnske blade.

Svend Jørgensen: Vil det ikke være bedst ved møderne ude i landet at lade de lokale amtssamfund træffe aftale med pressen? Jeg vil gerne som folketingsmand støtte en henvendelse om tilskud, men man må gøre sig klart, at det ikke er let at få finansudvalget og departementschefen til at tage hensyn til vore ønsker. Der bør rettes en henvendelse til finansudvalget. Så kan rigsdagsmændene gøre noget.

Nørlund: Da spørgsmålet om tilskud til de amtshistoriske samfund nu engang er koblet sammen med understøttelsen til de

videnskabelige tidsskrifter og behandlet af kommissionen til undersøgelse af videnskabens fremme, vil det blive vanskeligt at få undervisningsministeriet til at behandle det for sig.

Lustrup: Vi må foretage en ny henvendelse og eventuelt få rigsdagsmændene til at hjælpe os. Vi skal ikke lade os nøje med et afslag.

Nørlund: Undervisningsministeriet er interesseret, men kommissionens forslag er blevet standset af en anden instans.

Aksel E. Christensen: Man kan næppe få spørgsmålet om tilskud til amtssamfundene behandlet for sig. Men måske var der mulighed for et ekstraordinært tilskud.

Nørlund: Selvfølgelig kan man ude i landet vedtage en resolution imod den dårlige behandling af de amtshistoriske samfund. Men det vil næppe være klogt.

Albert Thomsen: Kunde man ikke søge om et ekstraordinært tilskud, indtil forhøjelsen foreligger?

Nørlund: Man kan ikke forlange nogen særstilling. Alle de tidsskrifter, som er med i kommissionens forslag, trænger til penge, og vi kan jo ikke godt gøre krav på, at vore årbøger skal gå forud for de rent videnskabelige tidsskrifter.

Lausten-Thomsen: Man kunne overfor ministeriet fremhæve værdien af den indsamling af materiale til besættelsestidens historie, der foretages.

Nørlund: Gøres der et arbejde?

Søgaard: Vi kan ikke gøre noget i øjeblikket, og vi er ikke dårligere stillet end andre.

Svend Jørgensen: Jeg er enig med dr. Nørlund, men er villig til under finanslovdebatten at føre spørgsmålet om tilskud til de historiske tidsskrifter frem.

Klem: Kunne man ikke rette en samlet henvendelse fra Fællesforeningen til byråd og amtsråd om at give tilskud til de enkelte samfund?

Calov: Man kunne vedtage en resolution og udsende den til de lokale samfund, der kunne bruge den til en henvendelse til de kommunale myndigheder.

Lustrup: De lokale råd vil spørge: hvad får I fra staten? Det er staten, der her skal være den førende. Og staten kan ikke være sin stilling bekendt.

Nørlund: Det er sikkert vanskeligere at få et større tilskud til de amtshist. samfund end til Fællesforeningen. Jeg synes, vi bør tage imod Svend Jørgensens tilbud om at rejse sagen ved finanslovdebatten. Eventuelt kan vi tage det op igen næste år, hvis det er nødvendigt.

Da kassereren var forhindret i at aflægge *regnskabet*, redogjorde sekretæren for den økonomiske status, idet han henviste til de omdelte regnskabsoversigter. Regnskabet godkendtes.

Valgene var alle genvalg.

Albert Thomsen aflagde derefter beretning om de på museumsforeningens møde førte drøftelser (se referatet s. 281—291).

Fra styrelsens side forelå der forslag om en *lovændring*, gående ud på, at lovens paragraf 5. sidste punktum, ændres, så det kommer til at lyde: Centralmuseer betaler 20 kr., statsunderstøttede museer 15 kr., statsanerkendte museer 12,50 kr. og de øvrige små museer 10 kr., mens andre foreninger og institutioner som arkiver, biblioteker o. l. hver betaler 20 kr. i årligt kontingent. Forslaget blev vedtaget efter en kortere diskussion.

Efter frokosten blev Maribo Domkirke beset under ledelse af museumsinspektør *Chr. Axel Jensen*, der holdt et fængslende foredrag om kirkens historie. Chr. Axel Jensen var som repræsentant på mødet mange gange blevet takket for sin store indsats som museumsmand og videnskabsmand. Efter foredraget bragte dr. Nørlund ham endnu engang en varm tak for hans mangeårige arbejde.

Efter at repræsentanterne havde beset *klosterhaven og udgravningerne af klosterruinerne*, gik man tilbage til Olsens hotel, hvorefter professor, dr. phil. *Bøggild-Andersen*, Århus, holdt sit foredrag: Nogle betragtninger over hjemstavnsforskning, der vil blive trykt i næste hefte af *Fortid og Nutid*.

Foredraget gav anledning til en længere diskussion, hvorunder *Guldal* polemiserede mod udtalelserne om flytning af landsarkivet fra Viborg til Århus. I virkeligheden burde universitetet have ligget i Viborg.

E. Jespersen: Man behøver ikke at beherske alle de forskellige emner til bunds for at skrive en sognehistorie. Man kan jo også referere andres undersøgelser. Hovedopgaven for lokalhistorikeren må være at nære sansen for den historiske sammenhæng i så vide kredse som muligt. Samtidig må man vække den enkeltes ansvar, få ham til at forstå, at han kun er et led i en større sammenhæng. Det vil være af værdi, at hvert sogn har sin sognehistorie, og man må ikke ved at stille for store krav tage modet fra dem, der gerne vil arbejde med lokalhistorie.

Harald Jørgensen: Man må dele fremstillingen i tidsrum og så må en enkelt behandle alt indenfor dette tidsrum. En bog som Ingvar Anderssons om Skåne viser iøvrigt, at en enkelt kan behandle de forskellige problemer indgående og selvstændigt.

P. Christensen: Årbøgernes opgave er først og fremmest op-

dragende. De skal skabe historisk interesse. Der må også være artikler, der bygger på andres resultater, en artikel behøver i og for sig ikke at forøge vor historiske viden.

Riismøller: Ser man rent praktisk på spørgsmålet om landsarkivernes placering, bør de samles i København. Det gør det lettere for forskeren, når materialet er samlet. Yderligere spredning gør det vanskeligere at være videnskabsmand i provinsen. Det er svært nok i forvejen.

Guldal: Lokalhistorikeren har to opgaver. Han skal samle hist. materiale fra egnen, og han skal skabe historisk interesse. Og lokalhistoriske værker må skrives således, at de kan læses af menigmand.

Hvidtfeldt: Der er ikke noget i vejen for, at en sognehistorie kan skrives af flere, men det må ske gennem et virkeligt samarbejde, og der må være en dygtig redaktør, som har hals- og håndsret over manuskripterne. Det er meget vigtigt, at de lokalhistoriske forfattere arbejder med deres fremstilling. En artikel eller en bog må som regel omarbejdes flere gange, inden man når en tilfredsstillende form. De fleste tager sig det for let.

Bøggild-Andersen: Det er rigtigt, at lokalhistorien har stor pædagogisk betydning. Og den vil blive større, jo videre historisk perspektiv de enkelte arbejder har.

Nørlund: Lokalhistorie skal ikke forbeholdes faghistorikerne. Vi må takke dem, der gør et arbejde ude i amterne.

* * *

Efter middagen søndag aften samledes repræsentanterne for de byhistoriske arkiver, for Erhvervsarkivet, Rigsarkivet og Landsarkiverne for at drøfte forskellige forhold i forbindelse med de byhistoriske arkiver. Der blev her redegjort for det arbejde, der udføres af de forskellige byhistoriske arkiver og for deres arbejdsvilkår, og man gennemdrøftede forholdet mellem dem og statsarkiverne.